

د ھمبیزا سرۆشتی دا

نيساميل تاھا شاهين

گۆشیلان

ستور و پرتۆفە. ھێقی ژ رێفە کەرکەکا کەسکە، پاییزان سۆر و نەرم دیت و دەمێ دگەھت تەمەزە، پەر ھیتامین (C) یە و ل جیھانی چایەکا پێشازی ژێ دنیته چیکرن. ژ تۆفی ب خوە ل ریلی شین دیت و ل ناھ دارستان و ژینواران بەلاھ دیت، و ژ شتان ژێ دنیته چاندن. بەری د کورمواریییدە ل ھندەک جھین ناھجیایان باسکەھەلوون و دارچگارک ژ دارکین دریزین ھورم وێ دەھاتنە چیکرن، ناھی وێ یی زانستی (Rosa canina) یە.

دارکەکا ب ناھ و دەنگا تیر ستی و تاک و ھورم ژراف (۲،۵ سم ستور) و ھولی و تووھل تەنکە، ل ریل و ریلەوار و دارستان و جھین ھوون و ل بەر بەتەن و شیشان، ھەر وەسا ل بەر رۆیار و ناھان شین دیت و ھەتا (۳،۵) مېتران بەژنی دکت. بەلگە لیف ب ددانۆک و لیگ سوارن و بستیکا وان گەلەک بەلگە بەرانیەری لیگ ل سەرن، ھێقی گۆزکەکی بچووکە، تەمەت سەری تلی ژرافە و سەری وی خرکەکا قەھوایی و پچەکی رەق پێھە، تووھل

گۆرگەھ

گیایەکی بەاری و ھاڤینی یی خومرست و ژیدریژ و مشەخومرە (بھاران ب قەتلازی ل زوور و ھندەک زەڤیان و ھاڤین و پاییزان ب مشەیی ل ناھ مېرگ و بیستانێ ناھی دنیته دیتن). گیا و دارکی وی ژ بەر ڤالاتیا وی ژ کلۆرۆڤیلی، زەرەکی بافسۆر و باڤخەمرە یان گەورەکی ب سەر قەھواییشە. تیرکا وی دویاری رووتەکا پانلۆکی، بیژە ستورواتیا وی سەنتیمەکە و بلندای ژ دەھا و ئەقراژە، پێشچاڤ گیایەکی بێ بەلگە، کولیلکین وی کوچۆچ و رەنگ خەسەرە. تۆفی وی ژ بەر بچووکی و سڤکی، دویاری ب ریکا بابی بەلاھ دیت و تیکەلی تۆز و ناخی دیت. گورگەھ وەک ئیش و تەوش، ھەفتووشی ھندەک دەرمانەن دیت (ژوان تووتن و پیتات و باجاسۆرک)، و ھندەک رھان وەک ھلمیژک کوور دادەنێتە ناھ رھین دەرمانەتی و خوارن و ناھی ژێ ددزت و ھیدی ھیدی بەلگە و کولیلکین وی دھورسینت و زەرپەتخی و لاواز دکت و دیتە ھاریکار کو گەلەک ئیش و مێشەمۆر ژێ قەپەرتی و بەری خوە کیم بکت بان ب لیججاری نەدت و ناھا دەرمانەتی چاندی ب خومرێ بێ زاخ بیت، ناھی وی یی زانستی (Orbanche Nana) یان (Orobancha sp).

شرکاک

مەنزىلى و كەلۈش: ۳۴ سىم درىزە.

سالۇخ: پىرانىيا پەرىن ئەشنى ۋى ب سەر خەمىرىقەنە، بىنىشت سىپىيە و كورى رەشە. قانەكا سىپىيا مەزىن ل چەنگەنە. گىخىن شىن و رەش و سى ل چەنگەشەيرانە. شاپەر قەھوايىيەكى ب سەر رەشەقەنە. ئەنى سىپىيە. گىخ و راقىن رەش و سى ل كۆلۈقانكا سەرىنە. دو قان و پىنىيىن رەش ل ھەردوو تەنشتىن ئەرزىنكا ۋى يا سىپىنە زى بى تىلى دەست پى دىكن. خەفتەك و نىقەكا زىكى سىپىيەنە و ۋەكى دى زى نىقە خەمەكى سۇرقەيە. سىپىلكا چاقان شىنە. نىل و پى قەھوايىنە. بالندىيەكى تىرقىقۇز و زارقەكەرە.

زىنگەھ: خەجەھ، ل ئاۋ بىستان و دارستان و رىلەۋارىن ئاۋ چىايان و ل سەر داروۋىاران دۇيت.

زىدەبىوون: سەرى ئادارى ل ئەقرايىيىن قەدەر و دوورەدەست د ئاۋ دارستانىن دارىمەروۋىيىنە ھىلىنى چى دىكت. (۳ - ۵) ھىكان دىكت و تىزىكان دىننە دەر. پىشتى تىزىك ب ھىرى ئىخستىن خە ھەردەتە دۆل و نھالىن پەردايى يىن چىايى.

خوارى: خوارنا ۋى شىنكاتى و كىرمەك و مىش و مۇر و كىزىكن.

جەيىن لى بەلاق: ل ئىرىيا ئەنەدۇلى و سوورىا و لوينانى ھەتا فىلىستىن و ئوردنى و ئۇرىيا عىراقى (كوردستانى) ۋ ئىرائى خەجەھ.

زورى؛ زروو

درىزايى و سەنگ: (۲ - ۱۵) سىم درىزە.

سالۇخ: كىرمەكى مشەخومى باقرەش يان باققەھوايىيى تەنشت سۇرقەيە. ھندەك جۆتەچاقىن ھوورك و كورسەھلىمىزىكەك ب سەرى ۋىقەيە و دەقى ۋى دىكەقتە د نىقەكا ۋى كورسەھلىمىزىكىدە، ھەروسا بى ۋى زى ب كورسەھلىمىزىكە، پ رىكا قان ھەردوو كورسەھلىمىزىكىن كۆڭكىن ۋەكى دەقى تىزىكىن ماسىيان خە پالددت.

زىنگەھ: ل دارستانىن تىر شە و رەوا و د ئاۋ ئاقىن مەياقىن رۇبار و دمىيا و دمىياچەياندە دۇيت.

زىدەبىوون: زورى جانەمەركى ئىرامىيە، ھەردوو ئەندام (تىر و مى) ھەنە. دەمى گونەيلى ئەندامى ئىر ئاۋا ئىرىيىن ھلىزىرت و ئەندامى مى قەدگرت. و زورى قى ئاقى د ئاقىرا خەدە پىك دىگۈھۆرن، و غىبار دىكن و خەرزى خە پى ب بار دىخىن، و ۋى خەرزى دىكتە د كەفلۇزانكەكىدە، و ۋى كەفلۇزانكى ب جۈۋنەخوارنەكى دىخىقت، و ھەر دايەكە كەفلۇزانكى خە ب ھەر سىنگى خەفە رادىكت، ھەتا دىكتە تىزىك. گاھا خەرزى بىشكى تىزىك كەفلۇزانكى دەيلىن و ۋەكى ماسكان ل ھەمىتتا خوونى دىگەرن.

خوارى: خوونا غەيىرى خە ۋەك خوارىن ھلىمىزىرت و ھندەج ل سەر كەرسەتەيىن ھەمەۋرى و گەنىيىن شىنكاتى و داروۋىاران زى دۇيت. ب رىكا كورسەھلىمىزىكى خە پى پىشىن خە ب نىچىرا خەفە دچرسىنەت و بىرەنەكى ل ئەشنى ۋى دىكت و خوونا ۋى ھلىمىزىرت. و ھەر زورىيەك (۳ - ۶) گرامىن خوونى ھلىمىزىرت، ئانكو پىنج جارار تەمەت سەنگە ئەشنى خە.

